
Antero Olakivi & Miira Niska

Työelämän tutkimuksen katvealueita

Edellisen numeron pääkirjoituksessa pohdimme työelämän tutkimuksen monimuotoistumista. Monimuotoistumisesta huolimatta työelämän tutkimuksella on myös omat katvealueensa eli huonosti näkyvät tai heikosti näkyvyyttä saavat aiheensa ja ilmiönsä. Joidenkin työelämää koskevien tutkimusaiheiden näkymättömyyttä edistävät ainakin rahoitukseen liittyvät rajoitukset sekä ilmiöiden empiirisen tutkimuksen haasteet.

Tässä numerossa Tuija Koivunen esittelee Sari Nären ja Lena Nären teosta *Työttömyys sattuu*. Koivunen kirjoittaa: ”Työttömyyden kokemusten ja arjen käytäntöjen tutkimiselle olisi runsaasti tilaa. ...Kuitenkin juuri työttömyys on tutkimusaiheena rajattu esimerkiksi työelämän tutkijoille tärkeän Työsuojelurahaston rahoittamien aiheiden ulkopuolelle. Tämä on rahaston rahoituspohjan näkökulmasta täysin ymmärrettävää ja perusteltua, mutta samaan aikaan se jättää työttömyyden tutkimuksen ahtaalle.” Työsuojelurahasto ei toki ole ainoa työelämän tutkimusta rahoittava taho. On kuitenkin suomalaisen työelämän tutkimuksen kannalta merkityksellistä, ettei sen kautta rahoiteta muun muassa työttömyyteen, kotityöhön, itsensä työllistäjiin tai monenlaisiin työelämäsiirtymiin liittyvää tutkimusta. *Työelämän tutkimus* toivottaa tervetulleeksi myös näitä aiheita koskevat artikkelikäsittekirjoitukset.

Toiset aiheet saavat huonosti näkyvyyttä ja kuuluvuutta, koska niistä on vaikea kerätä empiiristä aineistoa. Tässä numerossa Sami Koivunen ja Heidi Lehtovaara kirjoittavat algoritmien roolista työnhaussa ja rekrytoinnissa ja toteavat samalla: ”Työelämän tutkimuksessa työnhaku ja rekrytointi ovat hankalasti tavoitettavia ilmiöitä. ...Työnhaku ja etenkin työhaastattelu sekä työnhakijoiden arviointi ovat

tilanteita, joihin tutkijoilla ei useinkaan ole pääsyä.” Työnhaun ja rekrytointiprosessin lisäksi aiheita, joiden äärelle tutkijoiden on hankala päästä, ovat laitton työ, kuten ihmiskauppa tai pakkotyö, valtaa ja salaisuuksia sisältävä eliittien työ sekä moraalisesti arveluttava ja likainen työ, jolle tekijät eivät halua yleisöä. Tällaisten aiheiden äärelle pääseminen vie aikaa ja resursseja, mutta mahdotonta se ei ole, mistä kertoo myös Eysel Pressin teos *Dirty Work: Essential Jobs and the Hidden Toll of Inequality in America*, jota Ville-Aleksi Valli esittelee tässä numerossa. Press tarkastelee teoksessaan muun muassa työtä, johon kuuluu eläinten ja ihmisten tappamista (teurastamoissa ja armeijoissa). *Työelämän tutkimus* toivottaa tervetulleeksi myös tällä tavoin haastavia aiheita koskevat käsikirjoitukset.

Moraalisesti arveluttavaa ja likaista työtä voi olla haastavaa päästä havainnoimaan. Pressin teos perustuukin etupäässä työntekijöiden ja heidän läheistensä haastatteluihin. Myös edellä mainittua työnhakua ja rekrytointia on mahdollista tutkia paitsi luonnollisen aineiston myös koeasetelmien, kyselyjen ja haastattelujen avulla. Tässä numerossa Matti Laukkarinen tarkastelee haastatteluaineiston pohjalta sosiaalisten kontaktien hyödyntämistä pk-yritysten rekrytointiprosessissa. Haastattelujen avulla päästään käsiksi – näkökulmasta riippuen – joko ihmisten toimintatapoihin, kokemuksiin tai merkityksenantoihin. Ne ovat kaikki tärkeitä tutkimuskohteita mutta eivät korvaa itse työn tekemisen ja aitojen työelämän vuorovaikutustilanteiden tarkastelua. *Työelämän tutkimus* toivottaakin tervetulleeksi myös luonnollisiin aineistoihin nojaavat artikkelikäsikirjoitukset, jotka ovat saaneet lehdessä haastattelu- ja kyselytutkimuksiin verrattuna vähemmän näkyvyyttä.

Työelämän tutkimuksen vuoden 2022 toisen numeron tieteelliset artikkelit tekevät näkyviksi monenlaisia ilmiöitä; edellä mainittujen rekrytointikäytäntöjen lisäksi usein näkymätöntä työtä tekevien tulkkien työoloja, opettajien urasiirtymiä ja aluekehittämisessä tarpeellisia kompetensseja. Aluekehittämiseen liittyvästä asiantuntijuudesta kirjoittaa Katsauksia ja keskusteluja -osiossa myös Sanna-Mari Renfors. Tämän numeron artikkelit ovat edelleen Hanna-Mari Ikosen ja Tuijan Koivusen päätoimittajakaudellaan toimittamia.

***

Matti Laukkarinen tutkii sosiaalisten kontaktien hyödyntämistä rakennusalan pk-yritysten rekrytoinnissa. Teemahaastattelujen pohjalta Laukkarinen esittää, että

työnantajien keskeisiä tapoja hyödyntää kontakteja ovat työntekijöiden houkuttelu ja suosittelu sekä valintaa tukeva arvio. Sosiaalisten kontaktien hyödyntämisen pohjalta Laukkarinen jakaa työnantajat ideaalityyppisesti passiivisiin, reaktiivisiin ja proaktiivisiin.

***

Jaana Vuori, Sari Hokkanen, Marta Choroszewicz ja Anni-Kaisa Leminen tarkastelevat asioimistulkkien työoloja ja sitä, kuinka eri etnis-kielellistä taustaa edustavat tulkit kokevat ammattinsa hyvät ja huonot puolet. Kyselyyn vastanneet tulkit ilmaisivat suhteellisen korkeaa tyytyväisyyttä työoloihinsa mutta kertoivat myös kokeneensa kielteistä suhtautumista ja syrjintää. Tulkkien asema riippui osin heidän kielellisestä taustastaan.

***

Berit Alifrosti, Emmi Andersson, Mirva Heikkilä ja Tuike Iiskala tarkastelevat luokanopettajien urasiirtymiä haastatteluaineiston avulla. Kuvaukset urasiirtymistä jäsenetään artikkelissa kahden ulottuvuuden pohjalta: oliko urasiirtymä tietoinen valinta vai ajautuminen ja koettiin siirtymä pysyväksi vai väliaikaiseksi. Ulottuvuuksien pohjalta kirjoittajat jakavat alaa vaihtaneet luokanopettajat kokeilijoihin, alanvaihtajiin, etsijöihin ja etenijöihin.

***

Jonne Parkkinen ja Jari Kolehmainen tarkastelevat aluekehittämiseen keskittyvässä asiantuntijatyössä tarvittavia kompetensseja ja rooleja. Ryhmähaastattelujen pohjalta he esittävät, että aluekehittäjät tarvitsevat affektiivisia, kognitiivisia ja konatiivisia valmiuksia. Kirjoittajat myös korostavat, että yksittäisen aluekehittäjän kompetenssia tärkeämpiä ovat yhteistyöverkoston sisältävät kompetenssit.